

zběsilá strnulost okamžiku

Jan Géryk
Společnost úzkosti

Host, 2023, 352 stran
TEXT PETR PROFEN MAREŠ
HODNOCENÍ 75 %

Název knihy sice naznačuje, že nepůjde o příliš optimistickou četbu a možná bude lepší mít po ruce utišující barbiturát, ale nepropadejte hned panice. Jan Géryk, který je mimo jiné i stand-up komikem, ve své prvotině využil sumy znalostí sociálních věd a práva, které vystudoval, a provedl nás více než třisetstránkovou informační houštinou na téma, kterak souvisí dnešní politika, čas a duševní zdraví. Jedná se tak o další pokus o analýzu současného stavu světa, jakou jsou například knihy *Temné zítřky* Jamese Bridlea (Host) nebo *Lidstvo* od Rutgera Bregmana (Argo).

Gérykova práce v principu vypráví o tom, že naše globalizovaná společnost, směřující k hyperkultuře, už není v současné informační, časové a vzruchové akceleraci schopná o sobě vyprávět ucelené příběhy, které by nás nějak zásadně smelovaly a vytvářely „mýtus“ o společné budoucnosti. Modernita nám kdysi slibovala kontrolu nad našimi životy, která se však v době postmoderny nedostavila. Dnes jsme spíš kontrolováni technologiemi, které nám měly původně pomáhat. Nutkavě na nás dotírá pocit množství nestihnutého času a tím promarněných šancí, jež se objevují a zase mizí jako pára nad

hrncem. Roste tlak na pracovní výkon a potřebu osvojení si stále nových znalostí a dovedností, kdy stará řemesla zanikají a nová vznikají jako na běžícím pásu, nedochází tak k mezigeneračnímu předání a přerušuje se tak kontinuita. Pachtění po stále novém produktu, informaci či zážitku uměle přizívaném personalizovanou reklamou nás neustále neurotizuje. Neoliberalismus nám přinesl radikální individualismus a možnost osobní volby, které člověka ale daleko spíše paralyzují a dovádí k úzkosti, než aby nás osvobozovaly. Šíří se tak psychologické diagnózy v čele s depresí a syndromem vyhoření, pocity nejistoty a bezmoci. Žijeme v době, kdy se pořádně děje, a přesto se nic zásadního nemění, a my nechápeme smysl toho všeho.

Aby toho nebylo málo. Politici dnes už ani nepředstírají, že mají věci veřejné pevně pod kontrolou, jsou spíš krizovými manažery a vykonavateli okamžitých rozhodnutí než skutečnými vládnoucími činiteli. Populisté nám tak rádi nabízejí instantní „pravdy“ v rámci kulturních válek a přetavují osobní úzkosti v konkrétní strach z chudoby, války nebo migrantů, a pak nabízejí fikci bezpečí a kolektivní identity. Konkurenceschopnost a neustálý růst jsou synonymem dnešního světa, diktovaného ekonomikou – hlavní ideologií dneška, která už předstihla politiku i právo, jež byly ještě nedávno víc v souladu. Žijeme v stále globalizovanějším a urychlenějším světě, kde už dávno nevnímáme přirozenou temporalitu, ale jen miliony souběžných

a roztržštěných okamžiků, kde lehce ztrácíme orientaci mezi minulostí, současností a budoucností, a ocitáme se tak v jakési zběsilé strnulosti. Tolik k hlavním symptomům současnosti.

Knihy vychází z autorovy dizertace, a je tedy plná citací a odkazů od klasiků frankfurtské školy přes renomované sociology Simmela, Giddense nebo Baumana až po postmoderní filozofy Baudrillarda a Virilia. Géryk ve své knize zmapoval důležité problémové fenomény dnešní doby, jež z nás vytvářejí „společnost úzkosti“. I proto jeho práce do jisté míry naplňuje roztržštěnost dnešního akcelerovaného světa, kde hustota informací turbulentně více proudí a obtéká, než objasňuje. Géryk analyzuje současnost, ale nepřináší úlevu z úzkosti, i když na závěr přece jen predikuje jakési tušení budoucnosti – nutnost „utopického impulzu“ a návrat k naracím, které by přinesly určitou společenskou smysluplnost. Tyto hlasy je dnes určitě důležité slyšet, nicméně obávám se, že ekonomické a mocenské impulzy jsou pořád v předstihu a zatím příliš nedbají na úzkostné volání ze dna společnosti. Vedou nás tak na samotný okraj propasti. Ale možná se mýlím a lidstvo nakonec nalezne svůj společný příběh s dobrým koncem.

Mezitím nezbyvá než si lupnout nějaké to antidepressivum anebo si aspoň zajít na pivko, než se zas dostaví chmury promarněného okamžiku, který už nelze dosáhnout.

